

พลังทางสังคม

ยุทธศาสตร์สังคม
การสร้างโอกาส
และความเสมอภาค
ทางสังคม

“การดึงพลังจากภาคส่วนต่าง ๆ ในทุกระดับของสังคม
ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น
และกลุ่มทางเศรษฐกิจสังคม มาเป็นพลังสังคม
ร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาสังคม
และประเทศให้เกิดความแข็งแกร่งและยั่งยืน”

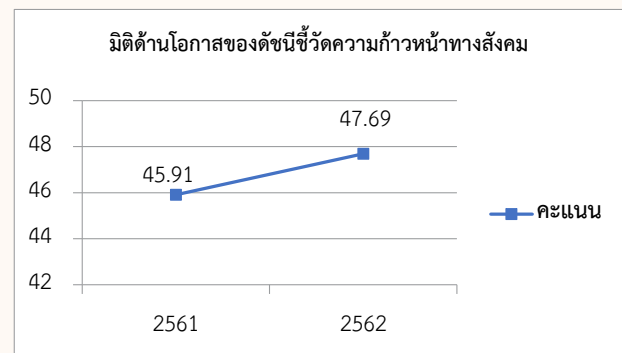

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (15) พลังทางสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างพลังทางสังคมให้มีความเข้มแข็ง โดยมุ่งเน้นการดัดศักยภาพและพลังจากภาคส่วนต่าง ๆ ในทุกระดับของสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น และกลุ่มทางเศรษฐกิจสังคม เข้ามาเป็นแรงขับเคลื่อน และสนับสนุนให้เกิดการรวมตัวของประชาชนทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัยในทุกระดับอย่างเข้มแข็ง เพื่อร่วมกันพัฒนาและแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการในระดับพื้นที่บนฐานความรู้และความเข้าใจในบริบทและสภาพปัญหาเชิงลึกที่แท้จริง ซึ่งจะก่อให้เกิดพลังทางสังคมที่เข้มแข็งเพิ่มมากขึ้นและสามารถร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดยมีเป้าหมายระดับประเด็นที่กำหนดให้**ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมเพิ่มขึ้น**

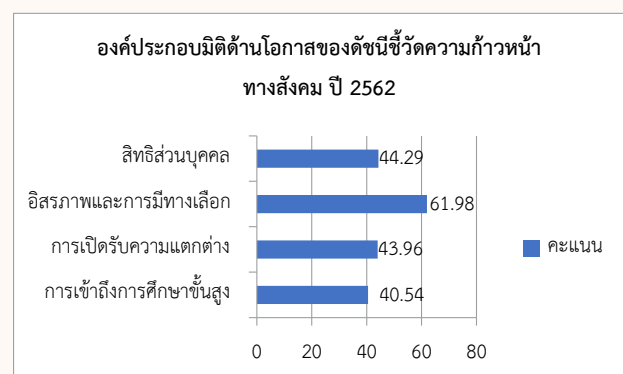
การประเมินผลลัพธ์การดำเนินการที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย

150001

เมื่อพิจารณาจากมิติด้านโอกาสของดัชนีชี้วัดความก้าวหน้าทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย สิทธิส่วนบุคคล อีสราภาพและการมีทางเลือก การเปิดรับความแตกต่าง และการเข้าถึงการศึกษาขั้นสูง จัดทำโดย Social Progress Imperative พบว่า ปี 2561 และปี 2562 มีค่าคะแนนอยู่ที่ร้อยละ 45.91 และ 47.69 ตามลำดับ โดยปรับเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 3.87 หากมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางเดียวกันอย่างต่อเนื่อง คาดว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายในปี 2565 (เพิ่มขึ้นร้อยละ 10) ได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ องค์ประกอบของดัชนีชี้วัดความก้าวหน้าทางสังคมด้านโอกาสประเด็น การเข้าถึงการศึกษาขั้นสูง การเปิดรับ ความแตกต่าง และ สิทธิส่วนบุคคล ยังมีค่าคะแนนที่น้อยกว่า ร้อยละ 50 ซึ่งหากเร่งพัฒนาในประเด็นดังกล่าว คาดว่าจะสามารถส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายได้

ที่มา: Social Progress Imperative

ที่มา: Social Progress Imperative ปี 2562

การดำเนินการเพื่อการบรรลุเป้าหมายข้างต้น ยังมีประเด็นท้าทายที่จำเป็นต้องเร่งแก้ไข อาทิ การส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีกลไกในการพัฒนาทักษะและการสื่อสารสำหรับการสร้างความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับนวัตกรรม และเทคโนโลยีดิจิทัล และข้อมูลต่าง ๆ ให้กับคนในชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งการขยายผล การประยุกต์ใช้ข้อมูลจากระบบบริหารจัดการข้อมูล การพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform: TPMAP) มาใช้ในการชี้เป้าระบุ ปัญหาระดับบุคคลและครัวเรือนที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในระดับพื้นที่ได้อย่างแท้จริง เพื่อนำไปสู่การบูรณาการความร่วมมือระหว่าง ภาครัฐและภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหา ภาวะตกหล่นในระดับพื้นที่ และพัฒนาศักยภาพ และดึงพลังของประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม บนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ของชุมชนได้ด้วยตนเอง รวมทั้งปรับปรุงขั้นตอนการดำเนินงาน กฎระเบียบ และข้อบังคับของภาครัฐให้เอื้อต่อการขยายการ จัดสวัสดิการทางสังคมที่ครอบคลุมความจำเป็น ขั้นพื้นฐานและเหมาะสมกับทุกกลุ่มเป้าหมาย อาทิ ว่างแรงงาน ผู้สูงอายุ เพื่อให้สามารถเตรียมความพร้อม ในการสร้างภูมิคุ้มกันก่อนวัยสูงอายุ และมีมาตรการ ในการรองรับผู้สูงอายุที่ครอบคลุมและมีคุณภาพ

แผนแม่บทฯ ประเด็น (15) พลังทางสังคม ประกอบด้วย 2 แผนแม่บทย่อย สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้ (1) *การเสริมสร้างทุนทางสังคม* มีแนวทางในการพัฒนาที่เน้นการเปิดโอกาสให้เกิดการรวมตัวของประชากรทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัยในทุกระดับ และภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมเป็นพลังสำคัญในการจัดการกับปัญหา และการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม โดยการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งพาตนเอง และการจัดการตนเองที่ครอบคลุมทุกมิติตั้งแต่ เศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง การนำรากฐานทุนทางสังคม และวัฒนธรรมไทยที่มีอยู่ในเรื่องการมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การให้ การแบ่งปันที่ได้รับการยกย่องและยอมรับ จากทั่วโลกมาต่อยอดการเสริมสร้างสังคมให้เป็นสังคม แห่งการให้และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งจะนำไปสู่ การสร้างและพัฒนาให้เกิดมูลค่าเพิ่มและคุณค่าใหม่ ร่วมกันอย่างมั่นคงและยั่งยืน และ (2) *การรองรับสังคมสูงวัยเชิงรุก* มีแนวทางการพัฒนาที่เน้นการเตรียม ความพร้อมของประชากรก่อนวัยสูงอายุในทุกมิติ ตั้งแต่ สุขภาพ เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อม เพื่อให้ประชากร เมื่อก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองและดำเนินชีวิต ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ รวมทั้ง สามารถช่วยเหลือ ชุมชนและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนส่งเสริม ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมปรับเปลี่ยนมุมมอง และทัศนคติของสังคมที่มีต่อการปฏิบัติกับผู้สูงอายุ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้ามามีบทบาททางสังคมเพิ่ม มากยิ่งขึ้น

แผนแม่บทย่อย การเสริมสร้างทุนทางสังคม

เป้าหมาย

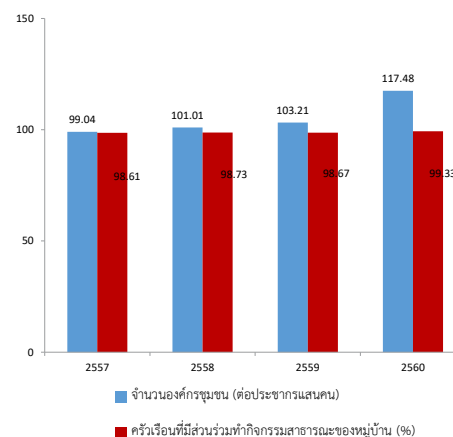
ภาคีการพัฒนามีบทบาทในการพัฒนาสังคมมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

150101

ภาคีการพัฒนาต่าง ๆ นอกเหนือจากภาครัฐจะเป็นพลังสำคัญในการร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมและประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทการพัฒนาปัจจุบันและอนาคตที่คาดว่าจะมีความซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งภาคีการพัฒนาต่าง ๆ อาจมีข้อมูลเชิงพื้นที่ที่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทการพัฒนาเชิงลึกมากกว่าภาครัฐ รวมทั้งมีการนำทุนทางสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาสร้างให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจที่สร้างสรรค์ การเพิ่มโอกาสให้ภาคีการพัฒนามีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและประเทศเพิ่มขึ้น โดยต้องมีกลไกการขับเคลื่อนผ่านผู้นำการเปลี่ยนแปลง 3 วัยที่เข้มแข็งและเข้าใจบริบทการพัฒนาของพื้นที่ และการมีกลไกที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมการพัฒนาสังคม เพื่อเป็นปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

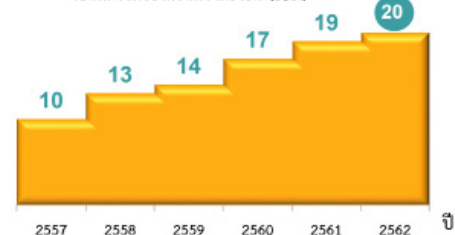
สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย เมื่อพิจารณาด้วยดัชนีชี้วัดทุนทางสังคม เทียบเคียงจากดัชนีความก้าวหน้าของคน ในมิติการมีส่วนร่วมทางสังคม พบว่า การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน การมีจิตอาสา ร่วมทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน/สังคม การช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชนและสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเองของครอบครัวและชุมชนมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2561 มีจำนวนองค์กรชุมชนเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.3 จากปี 2560 ขณะที่หากสะท้อนจากการส่งเสริมจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลที่เป็นกลไกหลักในการสนับสนุนการรวมกลุ่มของคนในชุมชน/ตำบลเพื่อหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาและวางแผนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วมกับภาคีพัฒนาต่าง ๆ พบว่า ปัจจุบันมีจำนวนมากถึง 7,666 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 98 ของจำนวนตำบล/เทศบาล/เขตทั่วประเทศ (7,825 แห่ง) ในขณะที่ภาคเอกชนมีบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีการกำกับดูแลกิจการที่ดีมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นธุรกิจที่มีความยั่งยืนได้รับการคัดเลือกเป็นสมาชิกของดัชนีความยั่งยืน (DJSI) ในปี 2562 จำนวน 20 บริษัท สูงที่สุดในอาเซียนต่อเนื่อง

ดัชนีความก้าวหน้าของคนในมิติการมีส่วนร่วมทางสังคม

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

บริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นสมาชิกของดัชนีความยั่งยืน (DJSI)

ที่มา: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

เป็นปีที่ 6 สะท้อนให้เห็นถึงภาคีการพัฒนาต่าง ๆ มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสังคมของตนเองเพิ่มมากขึ้นตามเป้าหมายที่กำหนด

150101

การดำเนินการที่ผ่านมา ช่วงปี 2561-2562 **ภาครัฐ**ได้มีการพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนในการพึ่งตนเอง และการจัดการตนเองผ่านโครงการพัฒนาตำบลเข้มแข็งที่ส่งเสริมให้**ภาคประชาชน**ได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลครบทุกมิติ โดยมีสภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นเวทีกลางในการแก้ไขปัญหาสาธารณะ มีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพเพิ่มรายได้ พัฒนาที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น ประชาชนมีส่วนร่วม ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นตนเอง อาทิ การทำกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน การจัดการขยะและดูแลรักษา สภาพแวดล้อมให้ชุมชนน่าอยู่ รวมทั้งได้มีการส่งเสริมการสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาสัมมาชีพชุมชนตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนำไปสู่การสร้างรายได้ที่มั่นคงแก่ครัวเรือน การส่งเสริมบทบาทของ**ภาคเอกชน** ในการพัฒนาชุมชนและสังคม อาทิ หอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยผลักดันโครงการ 1 ไร่ 1 แสน ที่ใช้ความรู้/เทคโนโลยี/นวัตกรรมในการพัฒนาศักยภาพการทำเกษตร และโครงการ 1 หอการค้าฯ ดูแลอย่างน้อย 1 สหกรณ์การเกษตร มีสหกรณ์เข้าร่วมโครงการ 157 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่ 76 จังหวัด ซึ่งช่วยยกระดับความสามารถ ในการบริหารจัดการให้กับสหกรณ์การเกษตรมีความทันสมัย ลดต้นทุนค่าใช้จ่าย สร้างรายได้ที่ยั่งยืนให้กับสหกรณ์ และเกษตรกรมีรายได้ที่มั่นคง รวมทั้ง ภาควิชาการได้ดำเนินการสนับสนุนให้สถาบันการศึกษามีส่วนร่วมในการเพิ่มขีด ความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาตนเอง ส่งผลให้ชุมชนมีนวัตกรรมในการแก้ไขปัญหา สามารถพัฒนา ต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างรายได้เข้าสู่ชุมชนเพิ่มมากขึ้นได้ และทำให้มีการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินการต่าง ๆ ได้มากขึ้น

150101

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย พบว่า ชุมชนท้องถิ่นยังขาดกลไกการเชื่อมประสานเชิงกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ (Community Facilitator) ในการพัฒนาทักษะและสื่อสารสร้างความรู้ความเข้าใจกับคนในชุมชนและกลุ่มเป้าหมายในการใช้ข้อมูล/ความรู้/นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งผลให้การพัฒนาศักยภาพในการจัดการปัญหาด้วยตนเองบนฐานความต้องการของชุมชนไม่สามารถลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่องได้ อีกทั้งขั้นตอนกระบวนการทำงานและกฎระเบียบของภาครัฐอาจยังมีข้อจำกัดในการเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย การดำเนินการระยะต่อไป ภาครัฐควรกระตุ้นและส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชนในการพัฒนาศักยภาพชุมชนและสังคมให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนด้วยการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับการดำเนินโครงการการพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครดิจิทัล (อสด.) เป็นลำดับแรก เพื่อพัฒนา อสด. ให้เป็นตัวกลางในการพัฒนาทักษะเชิงลึกให้กับคนในชุมชนได้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างถูกต้องเหมาะสมและสร้างสรรค์ สามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้และบริการของภาครัฐในการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตได้ อาทิ การพัฒนาเกษตรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ การเสริมศักยภาพเชิงพาณิชย์ในการนำสินค้าและบริการของชุมชนมาทำการซื้อขายบนร้านค้าออนไลน์หรือพัฒนาระบบการชำระเงินออนไลน์ โดยการเปิดโอกาสให้หน่วยงานในระดับท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาให้เกิดผลสัมฤทธิ์ นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ/มาตรฐานสินค้าและการให้บริการ เพื่อสร้างโอกาสในการเพิ่มรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับโครงการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ซึ่งเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการบริการด้านสวัสดิการทางสังคมให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง โดยพัฒนาศักยภาพ อพม. และบูรณาการความร่วมมือกับเครือข่ายภาคประชาสังคมในการพัฒนาและจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งการส่งเสริมการพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง 3 วัย ที่มีความเข้าใจบริบทการพัฒนาของพื้นที่ ให้เป็นผู้นำทั้งความคิดและปัญญา สามารถนำความรู้และนวัตกรรมมาพัฒนาแก้ไขปัญหาของพื้นที่ นอกจากนี้ ควรพิจารณาปรับปรุงกระบวนการทำงานและกฎระเบียบของภาครัฐที่เป็นอุปสรรค เพื่อเพิ่มโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชนและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

แผนแม่บทย่อย การรองรับสังคมสูงวัยเชิงรุก

เป้าหมาย

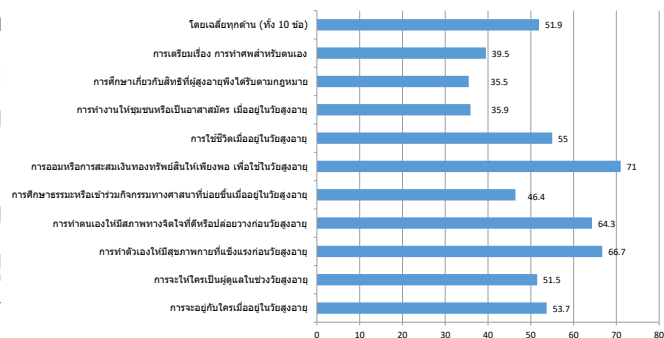
150201

ประชากรไทยมีการเตรียมการก่อนยามสูงอายุ เพื่อให้สูงวัยอย่างมีคุณภาพเพิ่มขึ้น

การเตรียมความพร้อมของประชากรไทยโดยเฉพาะวัยแรงงานให้มีสุขภาวะที่ดี มีความพร้อมทางการเงิน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในสังคม เพื่อให้ประชากรกลุ่มดังกล่าวสามารถพึ่งตนเอง และเป็นผู้สูงอายุที่สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณค่าและมีคุณภาพชีวิตที่ดี รวมทั้งเป็นพลังในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพตนเอง ครอบครัว และสังคมให้นานที่สุด ซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชากรไทยสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมได้มากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีปัจจัยการดำเนินงานเกี่ยวกับการสร้างการตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมของการเข้าสู่สังคมสูงวัย และการสร้างภูมิคุ้มกันทุกมิติให้กับประชากรไทยก่อนอายุ 60 ปี ประกอบด้วยด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อให้ประชากรไทยเข้าสู่วัยผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพเพิ่มขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย โดยพิจารณาจากสัดส่วนประชากรอายุ 25-59 ปีที่มีการเตรียมการก่อนยามสูงอายุทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และสภาพแวดล้อม เทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมดในช่วงอายุ 25-59 ปี พบว่า ปี 2559 ประชากรอายุ 25 – 59 ปี เพียงครึ่งหนึ่ง หรือ ร้อยละ 51.9 มีการเตรียมความพร้อมก่อนยามสูงอายุ ซึ่งยังต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ในปี 2565 (ร้อยละ 60) ทั้งนี้ การเตรียมความพร้อมด้านการศึกษากับสิทธิที่ผู้สูงอายุพึงได้รับตามกฎหมาย การเตรียมความพร้อมด้านการทำงานให้ชุมชนหรือเป็นอาสาสมัคร และการเตรียมเรื่องการทำศพสำหรับตนเอง ยังมีสัดส่วนที่น้อยกว่าร้อยละ 40 ซึ่งหากเร่งดำเนินการพัฒนาในประเด็นดังกล่าว คาดว่า จะสามารถส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายได้สำเร็จ

การเตรียมการก่อนยามสูงอายุ

ที่มา: วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การดำเนินการที่ผ่านมา หน่วยงานภาครัฐมีการดำเนินการเตรียมความพร้อมของประชากรก่อนวัยสูงอายุในช่วงปี 2561 – 2562 ส่วนใหญ่คือการจัดทำแนวทางและคู่มือการเตรียมความพร้อมก่อนยามสูงอายุเพื่อสร้างความรอบรู้ให้คนรุ่นใหม่เตรียมความพร้อมในทุกมิติ มีความรู้ความเข้าใจมีแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง อาทิ การเตรียมสุขภาพกาย และจิตใจ การวางแผนทางการเงินล่วงหน้า ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีความพร้อมสำหรับการใช้ชีวิตในสังคมสูงวัย รวมทั้งการจัดฝึกอบรมเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับวัยแรงงานเพื่อให้ตระหนักถึงการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ

150201

โดยเป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับปัจจัยการสร้างการตระหนักรู้ในการเข้าสู่สังคมสูงวัย และการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชากรไทยก่อนอายุ 60 ปี

ประเด็นท้าทายเพื่อการบรรลุเป้าหมาย การดำเนินการข้างต้นยังขาดความครอบคลุมประชากรวัยแรงงานทั้งหมด โดยแรงงานที่เข้าอบรมส่วนใหญ่เป็นวัยแรงงานที่ทำงานอยู่ในระบบ ขณะที่แรงงานนอกระบบ หรือกลุ่มวัยแรงงานที่ยากจนอาจไม่สามารถเข้าร่วมโครงการดังกล่าวได้ เนื่องจากมีข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ อาทิ การเข้าถึงข้อมูลการดำเนินการของภาครัฐ ด้านรายได้ ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และความเสี่ยงที่จะตกงาน ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมก่อนวัยสูงอายุ และความสามารถในการสร้างภูมิคุ้มกันโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินโครงการเตรียมความพร้อมประชากรก่อนวัยสูงอายุ และโครงการเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพของประชากร อายุ 25 – 59 ปี เพื่อให้สูงวัยอย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะเร่งผลักดันมาตรการส่งเสริมให้เกิดการเตรียมความพร้อมของวัยแรงงานในกลุ่มเปราะบาง โดยอาศัยกลไกในระดับพื้นที่เพื่อสร้างการรับรู้และตระหนักรู้ในการเข้าสู่สังคมสูงวัยให้กับวัยแรงงานในพื้นที่ของตน ส่งเสริมให้เกิดเป็นกลไกเครือข่ายสร้างความมั่นคงทางสังคม ตลอดจนพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อเตรียมความพร้อมสู่สังคมสูงวัย นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการสร้างภูมิคุ้มกันในระดับชุมชน โดยการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพในระดับปฐมภูมิเพื่อคนทุกวัย และสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มในระดับชุมชน หรือธนาคารประชาชนในระดับชุมชน เป็นหลักประกันทางสังคมให้กับประชาชนรองรับการเข้าสู่สังคมสูงวัย

แผนแม่บทย่อย การรองรับสังคมสูงวัยเชิงรุก

เป้าหมาย

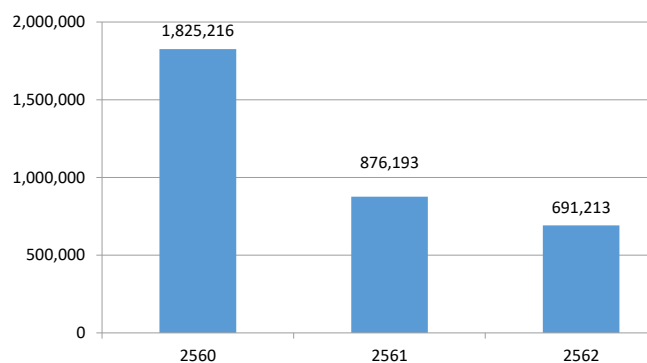
150202

ผู้สูงอายุมีความเป็นอยู่ที่ดีอย่างต่อเนื่อง

ด้วยแนวโน้มของการมีอายุยืนขึ้นของประชากรไทย การยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในทุกด้าน ให้ผู้สูงอายุมีสุขภาวะที่ดี สามารถช่วยเหลือและพึ่งพาตนเองได้ จะทำให้ผู้สูงอายุยังคงดำรงชีวิตได้ในสังคมอย่างมีคุณค่า และเป็นพลังร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมประเทศได้ต่อเนื่องอย่างเป็นนัยสำคัญ จึงต้องมีการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ การจ้างงานที่เหมาะสม และการพัฒนาระบบการดูแลและคุ้มครองทางสังคมของผู้สูงอายุ เพื่อรองรับผู้สูงอายุให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย เมื่อพิจารณาจากสัดส่วนผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความยากจนหลายมิติ ประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านความเป็นอยู่ ด้านการศึกษา ด้านรายได้ และด้านการเข้าถึงบริการภาครัฐ ซึ่งจากข้อมูลในระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform: TPMAP) พบว่า ในปี 2562 ผู้สูงอายุที่ยากจนหลายมิติมีจำนวนทั้งสิ้น 6.9 แสนคน (ร้อยละ 9.5 ของผู้สูงอายุยากจนทั้งหมดในระบบ) ปรับลดลงจากปี 2561 ที่ 8.8 แสนคน (ร้อยละ 12 ของผู้สูงอายุยากจนทั้งหมดในระบบ) หรือลดลงเทียบเท่าร้อยละ 21.1 ซึ่งส่งผลให้เป้าหมายดังกล่าวบรรลุผลลัพธ์ตามที่กำหนด (ร้อยละ 10) สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง

จำนวนผู้สูงอายุที่ยากจนหลายมิติ

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การดำเนินการที่ผ่านมา หน่วยงานภาครัฐมีการดำเนินการพัฒนาเพื่อให้ผู้สูงอายุมีความเป็นอยู่ที่ดีอย่างต่อเนื่อง ในช่วงปี 2561 – 2562 มีการดำเนินการส่งเสริมการประกอบอาชีพให้กับผู้สูงอายุ พัฒนาศักยภาพสร้างและขยายโอกาสการมีงานทำให้ผู้สูงอายุ รวมทั้งการอบรมให้ผู้สูงอายุมีความรู้ ความเข้าใจด้านการดูแลสุขภาพของตนเอง สำหรับการสร้างเครือข่ายในการช่วยเหลือ เฝ้าระวัง และการพัฒนาระบบการดูแลและคุ้มครองทางสังคมของผู้สูงอายุ มีการดำเนินการเกี่ยวกับการให้บริการสงเคราะห์ผู้สูงอายุในภาวะยากลำบาก รวมทั้งพัฒนานวัตกรรมในการดูแลผู้สูงอายุ โดยจัดให้มีโครงการ “ธนาคารเวลา” ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ทุกคนได้เข้ามาแบ่งปันเวลาให้กับการดูแลผู้สูงอายุ ด้านการดำเนินงานเกี่ยวกับการสร้างสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ มีการดำเนินงานเกี่ยวกับการปรับปรุงอารยสถาปัตย์ตามนโยบายการพัฒนาที่อยู่อาศัยเพื่อคนทั้งมวล

150202

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย การดำเนินการในด้านโครงการที่สร้างสภาพแวดล้อม และระบบการดูแลและคุ้มครองทางสังคมของผู้สูงอายุยังคงมีความท้าทายเรื่องความครอบคลุมของพื้นที่ดำเนินงาน โดยโครงการในปัจจุบันมีการดำเนินการอยู่ในบางพื้นที่ อาทิ อาคารสถานที่และพื้นที่สาธารณะของราชการ สำหรับด้านการจ้างงานที่เหมาะสม พบว่า ยังมีความท้าทายในส่วนของการกำหนดตำแหน่งงานและค่าตอบแทนของผู้สูงอายุที่เหมาะสม โดยเฉพาะในกลุ่มแรงงานทักษะต่ำ ทำให้ผู้สูงอายุจำนวนมากยังต้องทำงานอยู่นอกระบบ ทำให้ไม่มีหลักประกันรองรับและไม่มีรายได้ที่แน่นอน ขณะที่การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุและคนในชุมชนในการจัดระบบการดูแลและคุ้มครองทางสังคมยังมีค่อนข้างน้อย

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย การดำเนินการระยะต่อไปจึงควรเร่งขยายขอบเขตการดำเนินการสร้างสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุและอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตของคนทุกเพศทุกวัยที่อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างครอบคลุมและครบวงจร ควรผลักดันให้เกิดการจ้างงานผู้สูงอายุในสถานประกอบการต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อสร้างอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุมีรายได้เลี้ยงตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรี นอกจากนี้ ควรนำข้อมูลในระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform: TPMAP) มาใช้ในการชี้เป้าระดับบุคคลและครัวเรือน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาภาวะตกหล่นในระดับพื้นที่ โดยการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่อย่างแท้จริงในการเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการจัดสวัสดิการทางสังคมและมาตรการทางสังคมต่าง ๆ บนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ของชุมชนที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการในระดับบุคคลและครัวเรือนได้ อาทิ การส่งเสริมการประกอบอาชีพ การจัดระบบดูแลและคุ้มครองทางสังคม ที่เหมาะสมและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น